

Hoe goed 'goed' te doen?

Inleiding

Naar aanleiding van mijn vertrek als directeur van World Servants ben ik door de voorzitter van het bestuur gevraagd, om tijdens de afscheidsbijeenkomst mijn visie op 'ontwikkelingsprocessen' en onze hulp daarbij toe te lichten. Deze visie heeft zich in de afgelopen jaren steeds verder ontwikkeld.

Het was al een voorrecht om op het officiële afscheid op 28 september zo veel vrienden, familieleden, collega's en bekenden bij elkaar te zien. Maar het was helemaal bijzonder en voor mij een mooie afsluiting van mijn tijd bij World Servants, dat ik de gelegenheid kreeg om mijn visie met hen te delen. Natuurlijk geeft zo'n moment ook veel emoties: een punt zetten achter een periode van ruim 11 jaar intensief bezig zijn met het World Servants-werk en nu weer een nieuwe start maken, dat doe je niet zomaar. Ik ervaar dat God mij naar zo'n besluit toe heeft geleid. Het voelt wel heel onwerkelijk dat er na deze dag geen vanzelfsprekende gang naar het World Servants-kantoor meer zal zijn! Ik sta op een tweesprong, waarin ik de afslag neem naar de start van een nieuw seizoen. Een nieuw seizoen voor mij en mede daardoor ook voor World Servants.

Heel dankbaar ben ik voor al de jaren bij World Servants. Ook voor alle mensen, die ik heb leren kennen en waarmee ik heb samengewerkt. Wat hebben we door de jaren heen veel mooie dingen zien gebeuren, zowel hier in Nederland als in de landen waar World Servants bij projecten betrokken is. Zowel met mensen als in hele gemeenschappen. Het is prachtig en verrijkend om daar deel van te zijn geweest. Jaren van veel leren en blootstaan aan alles wat maar met het werk van goede doelen in Nederland te maken heeft.

Door andere sprekers is er tijdens deze afscheidsbijeenkomst veel waardering uitgesproken over World Servants en haar functioneren binnen ontwikkelingssamenwerking. Hoe mooi en bijzonder het is, dat met de werkwijze van World Servants er op gemeenschapsniveau zo veel mensen bij ontwikkelingsprocessen kunnen worden betrokken.

Otto de Bruijne heeft indringend gesproken over onze opdracht als christenen vanuit Micha 6:8.

Na eerst jaren als fysiotherapeut 'hands-on' in Nederland en Zuid Afrika gewerkt te hebben, ben ik in de tijd in Zuid Afrika doorgroeid het management in. Na veertien jaar kon ik mijn werk in Zuid Afrika afronden en ben ik terug gekomen naar Nederland. Toen werd ik gevraagd om weer een managementrol op te pakken als directeur van World Servants.

Nu ga ik terug naar meer hands-on. Waarom? In de aankondiging van mijn vertrek stond de opmerking, dat 'ik met mijn visie op ontwikkelingswerk de organisatie uitgroeide'. Die opmerking heeft veel mensen nieuwsgierig gemaakt. Wat bedoelde ik daarmee?

In de loop der jaren heb ik geleerd, dat je persoonlijke visie altijd in ontwikkeling blijft. Bepaalde gedachten worden belangrijker, andere vervagen weer. Gedachten die voortkwamen uit eerst alleen maar onbepaalde gevoelens van enthousiasme of onbehagen, worden duidelijker en je gaat ze beter plaatsen. Je leert er woorden aan te geven en de onderbouwing ervan groeit. Gods Geest houdt niet op in je hart te werken. Hij maakt dat je steeds dieper gaat nadenken over de verbinding tussen je overtuiging en de dingen die je doet, zowel in werk als privé. De laatste jaren leven er in mijn hart veel vragen, die om een antwoord roepen. Deze wil ik met jullie delen. In het stuk hieronder wil ik jullie meenemen in een kritische zelfreflectie. Doe je mee? ☺ De antwoorden die ik zelf in het proces gevonden heb, leiden mij in de volgende stappen die ik nu bezig ben te zetten.

Eerst twee verhalen

In de jaren dat ik voor World Servants werkte en ook daarvoor heb ik veel gezien en indrukwekkende gebeurtenissen meegemaakt. Zowel in de landen waar World Servants werkt als in de landen waar ik daarvoor gewerkt heb. Twee daarvan wil ik hier even schilderen :

1. In de favella's in Rio de Janeiro in Brazilië zie je echt vreselijke woonomstandigheden:

De eerste keer dat je het ziet treft het je diep. Als je ook nog hoort wat zich daar allemaal afspeelt aan criminaliteit, wordt je er helemaal miserabel van. Jongeren komen er in een draaikolk die hen naar beneden trekt, waar ze eigenlijk zonder hulp niet uit kunnen ontsnappen. Ik liep daar rond met Robert Smits die al jaren met zijn team bezig is om jonge mensen een uitweg te wijzen. Prachtig werk. Maar heel moeilijk en soms ook gevaarlijk.

Daarover nadenkend, liep ik daar opeens tegen het volgende huisje op: een oase van orde, lieflijkheid, goed leven..... Wie er woonde, weet ik niet. Maar het huisje is altijd een voorbeeld in mijn hoofd geweest van: dit is wat we willen, een licht zijn in de wereld waar we leven, op de plek waar we geplaatst zijn:

2. Het tweede verhaal maakte ik mee in Venda. Het land van de bijzonder traditionele Venda stam in Zuid Afrika. Hieronder een paar plaatjes :

Ik bezocht daar dikwijls de gevangenis, waar ik een paar jongens uit Zimbabwe begeleidde. Een van die keren viel me een mooie, wat oudere Venda vrouw op. Zij bezocht ook een jongen. Ik kon zien hoe hij door het raampje waardoor zij met hem sprak aan haar lippen hing. Het trof we wat een mooie relatie daaruit sprak. Ze leek me een goede moeder. Hieronder een plaatje van zomaar een Venda vrouw:

Bij het uitrijden van het gevangensterrein zag ik haar bij het bushuisje staan en ik besloot haar een lift aan te bieden. Bussen kunnen namelijk heel lang op zich laten wachten. We waren een kilometer onderweg toen ik in de verte een politieman zag staan die ons maande te stoppen en ik

realiseerde me dat ze haar riem niet om had. Ik gebaarde een beetje naar haar om de riem om te doen. Ze pakte hem wel vast, maar ze keek ernaar of ze een totaal onbekend ding in haar handen had. Op zo'n moment voel je zo'n enorme afstand. Wat weet ik veel dat zij niet weet!

De politieman had meteen de situatie door en zei: "Gugu (oude vrouw), you are too slow"- met een hele leuke grote grijns vol begrip, deernis en tegelijk ook respect. Dit beeld is me tot nu toe bijgebleven. Met name die deernis. Die is de bodem van de vraag die mij bezighoudt: hoe kunnen wij een liefdevolle brug zijn? Voor prachtige mensen die het in hun eigen situatie en omgeving vaak heel goed doen, maar in een wereld moeten meedraaien waar ze zo veel niet van begrijpen.

Een liefdevolle brug zijn

Maar hoe doen we dit nu goed? Hoe doen we dit nu goed? Hoe doen we dit nu goed? Hoe doen wij dit nu goed? Hoe kunnen we die deernis vertalen in 'goede' actie(s)? Zonder de eigenwaarde aan te tasten, de eigenheid van mensen te bewaren en mensen niet op de een of andere manier te 'knechten'.

En.... moeten we wel iets doen? Niets doen – gewoon laten groeien – is soms de beste 'actie' - of toch niet?

Het verwijt aan zendelingen is dikwijls geweest dat met het evangelie ook een injectie van onze cultuur werd gegeven. Doen we dit in 2012 met onze hulp bij ontwikkeling nu anders? Wat injecteren we er nog extra bij op het moment dat wij hulp geven bij ontwikkeling? Het zien van een westerling geeft bij lokale mensen (zeker als er ook TV is) direct associaties met alle aspecten van de westerse cultuur, waar we zelf helemaal niet blij mee zijn. Door onze aanwezigheid versterken we die dus ongewild.

Hoe doen we het goede dan goed?

De tekst die vaak bij me naar boven komt, is uit Ps 92: 12-15. Daar staat : "Gods volgelingen zullen groeien en bloeien als palmbomen, hoog opgroeien als de cipressen in de bossen van de Libanon. Als zij eenmaal zijn geplant in het huis van de HERE, groeien zij dichtbij Hem op. Ook als zij al heel oud zijn, zal hun leven nog vruchtbaar zijn, zij lijken op gezonde, jonge mensen"

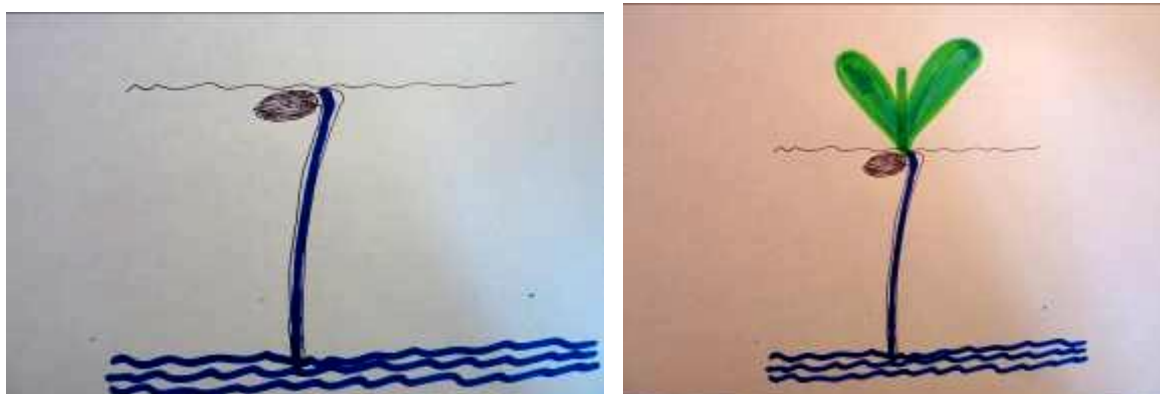
Palmbomen worden groot, kaarsrecht, dik en oud. Natuurlijk willen we dat iedereen zo opgroeit.

Maar ik ontdekte dat er iets heel essentieels gebeurt aan het begin van het groeiproces. Beginnend vanuit het zaad :

Vanuit het zaad ontstaat een wortel, die eerst wat omhoog gaat, maar daarna (alsof hij ontdekt dat het daar beter is) eerst met een lange scheut recht naar beneden groeit tot hij water heeft gevonden.

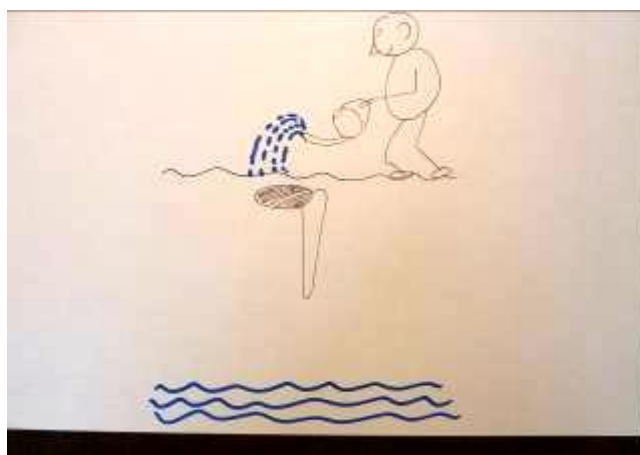
Daarna neemt hij water op en gaat blad vormen.

Palmzaden zijn hard en hebben om te ontkiemen warmte, vocht en tijd nodig. Voor datgene wat onder de grond gebeurt heeft het zaad alles in zich wat nodig is om te groeien. Dit moet eerst goed gebeuren voor de plant verder kan.

Palmbomen zijn mooi flexibel. Ze zijn in staat om op scheve hellingen te groeien of door de wind helemaal scheef te groeien. Dat is mogelijk omdat ze zo'n goed wortelgestel hebben. In de palmindustrie leggen ze ook wel eens een steen op een jonge plant om de wortel nog dieper te laten groeien.

Wat een prachtige metafoor van een ontwikkelingsproces! Het Levende water is zo belangrijk voor de rest van het proces. Ieder mens moet eerst zijn eigen kracht in Jezus Christus vinden.

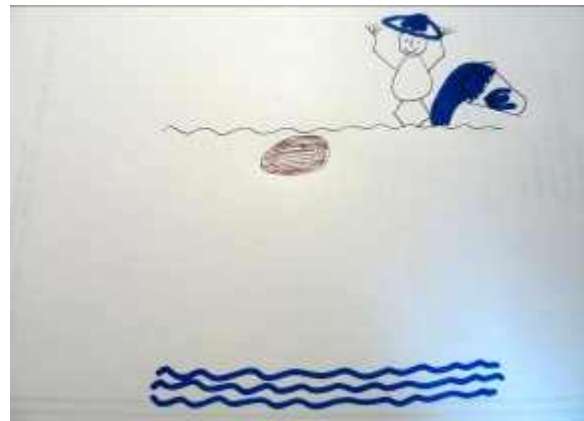
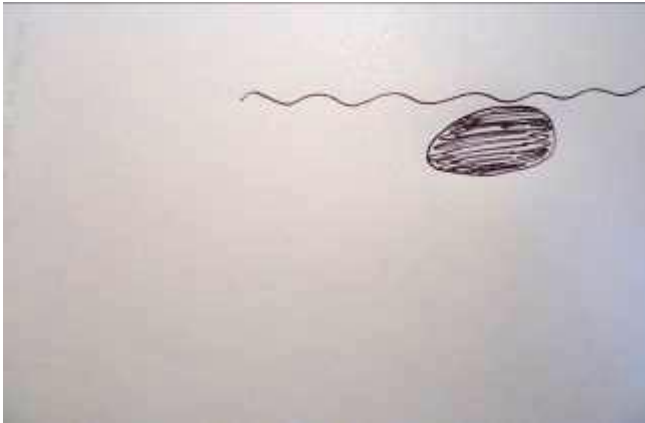
Omdat warmte en vocht nodig zijn voor het ontkiemen, komen er ook hulpverleners:

Ik heb het bij World Servants altijd zo mooi gevonden hoe we bij beginnende initiatieven langszij kunnen komen en die ontwikkelende groei kunnen zien.

Kijkend naar dit proces denk ik dat we ons er wel goed van bewust moeten zijn dat we met onze assistentie het wortelgestel van ontwikkelingsprocessen beïnvloeden. En waarom zeg ik dit? Omdat ik hier kansen zie op veel scheefgroei, al beginnend onder de grond.

Mijn zorg:

In de fase dat het 'ondergrondse werk nog niet of niet goed heeft plaatsgevonden, komen wij al..... als goedbedoelende, enthousiaste, westerlingen, met wapperende handen, onze snelle voortvarendheid en een emmertje met geld.

Hierdoor gaat de wortel niet naar de diepte maar omhoog:

Ook nu gaat de boom groeien en boven de grond ziet het er ook 'normaal' uit.

De zorg zit in het onderste stuk – wanneer komt dat?

Als we als buitenlander ons dus te vroeg en te veel inmengen, zijn er uiteindelijk wel vruchten op het **(ons)** werk, maar deze zijn vaak niet duurzaam. Bij een klein windje valt de boom om, want het wortelgestel is te zwak!

En we kunnen er helaas niet omheen. Geld geeft ons macht. En het vormt een grote verleiding voor de ontvangers. We houden ons soms voor dat de mensen daar zelf aan het stuur zitten – maar dat moet dan vaak wel in ons spoor!

Waar is de ruimte voor eigen ontdekking, eigen fouten en een echt eigen spoor? Deze elementen zijn allemaal zo essentieel voor duurzame groei.

Geven

Maar wat staat ons dan te doen? Het is toch onze christenplicht om te geven en te delen? Om die reden maken we bij het zien van armoede een vertaalslag. We zetten de emotie van deernis om in het geven van hulp en geld. Ik denk dat we daar meer vraagtekens bij moeten gaan zetten. Is dit namelijk, Bijbels gezien, ook zo vanzelfsprekend?

Ik denk wel eens dat het feit dat we bij geven meteen aan geld denken, eigenlijk alleen maar laat zien hoe materialistisch wij denken. We meten kwaliteit van leven af aan welvaart.

Mijn conclusie is dat 'geven' veel meer in eerste instantie een gesteldheid van het hart is en pas daarna eventueel een actie....

Want zijn er niet veel meer vormen van geven? Bijvoorbeeld:

- vertrouwen geven
- de ruimte geven
- vriendschap geven
- bevestiging geven
- een luisterend oor geven
- prijsgeven
- jezelf geven

Er zijn veel vormen van geven, die niets met geld te maken hebben.

God is Liefde en daardoor altijd gevend. Hij gaf zichzelf. Hij wil ons **altijd** zegenen. Maar lees eens in Mattheus 5-7 in de Zaligsprekingen. Hierin staat hoe in Zijn ogen een mens 'gezegend' is. God wil ons gezegend zien en ons alles geven wat we nodig hebben. Echter maar zelden geeft hij de materie die we willen en Hij heeft helemaal geen haast.

Hij geeft het goede, het juiste, op de juiste tijd

Hij heeft ons en ieders welzijn voor ogen. Dus niet te verwarren met welvaart

En dan ook niet alleen van het individu maar van hele gemeenschappen.

Welzijn in al zijn aspecten: Geestelijk, lichamelijk, sociaal, en economisch.

→ En Hij wil dat niet alleen **wij** maar ook **zij** nederig wandelen met hun God (Micha 6:8).

Wat staat ons dan te doen?

Ik denk dat het belangrijk is dat we als christelijke ontwikkelingswerkers Gods integrale welzijnsplaatje goed voor ogen moeten houden. Onlangs werd ik er bij bepaald dat wij de scheiding tussen zending en christelijk ontwikkelingswerk zelf hebben gecreëerd, overgenomen uit onze gesecculariseerde wereld. Maar in de landen waar we werken wordt dat zo helemaal niet gezien.

In de afgelopen decennia zijn er, vaak in de zuidelijke landen, andere bewegingen ontstaan met een integrale aanpak: 'Integral Mission' of de zogenaamde 'wholistic mission approach', zoals:

- Umoja,
- Community Health Evangelism/Education (CHE)
- Community Based transformation/development .
- Christian Community Development

Ik denk dat het nodig is dat de christelijke ontwikkelingsorganisaties hier veel meer aansluiting bij moeten gaan zoeken. Begin september tijdens de Micha consultatie in Thun, Zwitserland - klonk de steeds sterker wordende roep:

- “De huidige vorm van partnerschap kan in cynische zin worden gezien als een verkapt vorm van neokoloniaal paternalisme” (Vinoth Ramachandra uit Shri Lanka; hij zei dit ook al vorig jaar in Nederland)
- “*Nee, we hebben behoefte aan vrienden!*”
- En: ‘geen behoefte aan paternalistische sinterklazen “ – Johannes Reimer

Dit sluit ook aan bij een stuk onthutsing die ik zelf in Nederland ervaar. Ik heb 8 jaar binnen een bediening gewerkt in Venda (Zuid Afrika), waar ik de enige blanke in de organisatie was die onder leiding stond van een Venda-voorganger. Veel heb ik van hen geleerd en vaak ben ik enorm onder de indruk geweest van hun inzicht, wijsheid en het omgaan met hun omstandigheden. Een deel van mijn hart is als het ware in die tijd wedergeboren in de Venda cultuur. Daarom waarschijnlijk voel ik in de omgang van westerlingen met partnerorganisaties zo vaak een stuk arrogantie die kleinerend is en limiterend. Daardoor wordt verlamming gecreëerd.

Ja, ik weet ook dat de mensen daar niet te trots moeten zijn om te willen leren van anderen. En ja, ze slikken dus heel veel. Maar op deze manier is de weg naar *echte vriendschap* afgesneden.

Pleidooi voor bezinning

Daarom wil ik pleiten voor goede bezinning op onze rol als christelijke ontwikkelingswerkers:

- Waarom doen we wat we doen? Wat geven we?
- Willen we echt het 'Gods' goede voor de ander of willen we korte termijn resultaten boeken?

“We hebben behoefte aan vrienden”

- Wat doen we met onze ongewilde injectie van een behoorlijke portie materialisme en consumisme - het westerse 'welvaartsevangelie' – die we vaak onbewust mee 'geven'?
- Wat denken we van ons 'geven' in het kader van allerlei 'strings attached'? Dat noemen we 'regelgeving'. Ook een vorm van geven ☺. Vastzittend aan subsidies en giften vertalen wij ook als christenen, allerlei 'regelgeving' door naar onze partners. Hoe verhoudt zich dit tot een goede Bijbelse relatie van christenen onder elkaar? Op zich zijn veel van die regels goed, maar niemand leert goed door het volgen van andermans opgelegde regels vanuit het perspectief van een andere cultuur. Hierdoor vraag ik mij vaak af : waar blijft het zelfontdekkende dat zo belangrijk is voor echt 'ownership'?

“We hebben behoefte aan vrienden”

- Wie heeft de regie in handen? Willen wij misschien ten diepste toch zelf daar de regie in handen hebben (of wordt ons dat door ons systeem opgedrongen), terwijl we weten dat we regie moeten 'prijsgen' omdat de regie bij Onze Vader hoort en bij de mensen daar?
- Hoe is onze eigen ontwikkeling gegaan? Staan we daar nog wel eens bij stil? Ik vond laatst dat we ruim 50 jaar geleden nog bewoonde plaggenhutten hadden in Nederland. Pas in 1960 is de laatste weggehaald in Jubbega. En dat terwijl in Nederland in 1901 al een wet is gekomen die het wonen in plaggenhutten verbod.

“We hebben behoefte aan vrienden!”

Uiteraard is hier nog veel meer over te zeggen. Het zijn vragen die me bezig houden. Ik hoop dat zij bijdragen aan de huidige gedachtevorming over onze rol bij ontwikkelingsprocessen. Laat wel goed duidelijk zijn dat ik het hier heb gehad over onze betrokkenheid bij ontwikkelingsprocessen en niet over noodhulp.

Ik hoop dat we allemaal vanuit Gods woord doorlopend kritisch naar onszelf kijken. Dat we die roep om echte Bijbelse vriendschap vanuit het zuiden beantwoorden. Dat betekent mijns inziens dat we niet in eerste instantie naar korte termijnresultaten kijken, maar dat we Gods visie op welzijn van mensen voor ogen houden. Duurzaamheid wordt alleen gediend met een gezond wortelgestel. Laten we daaraan werken en daarbij ook synergie zoeken met andere organisaties, want we hebben elkaar als christenen nodig.

Zodat mensen daar uitgroeien tot gezonde palmbossen!

Graag zet ik hier met geïnteresseerden een goede boom over op ☺.

Afsluiting

Het zal jullie niet verbazen dat ik me wil gaan inzetten voor het tot stand komen van gezonde sterke eigen wortels in Jezus Christus van ontwikkelende gemeenschappen. Dit is het pad waarop ik mij geleid weet. Ik ga actief worden binnen een klein netwerk (C-A-N) van trainers en andere organisaties, die werken met een wholistische benadering en actief zijn in het toerusten van lokale christelijke leiders.

Laten we voor Gods Geest gevoelig zijn zodat we in deze tijd op een goede manier en steeds beter 'Goed' doen!

Ik bid ons allemaal Gods Zegen en visie toe,
Els Nijman

